

Filosofie a kritičnost / Kritičnost a filosofie

Už před lety jsem se pokusil tentativně „vymezit“ filosofii jako disciplínu kritické, systematické a radikální (ke kořenům jdoucí) reflexe. Chybí-li jakékoli „filosofii“ (tj. ať už za filosofii se vydávající nebo se ani k tomuto označení nehlásící koncepci nebo disciplíně) kterýkoli z těchto normativních atributů, znamená to, že nejde o skutečnou (pravou) filosofii, nýbrž jen o jakousi její nápodobu nebo náhražku (surogát), zkrátka o pseudo-filosofii či pa-filosofii, a přinejmenším o „filosofii“ v některém směru invalidní, torzovitou. (Což ovšem vůbec neznámá, že bezcennou: i velmi nedostatečná „filosofie“ a dokonce i pseudo-filosofie může přinést do filosofického diskurzu mimořádně významná filosofémata, i když je sama nebude s to vytěžit. To je pak dostatečným důvodem pro „pravou“ filosofii, abych se takových filosofémat chopila a uvedla je do lepších, správných, pravých filosofických kontextů.) Kritičnost svým způsobem jednak zakládá, jednak činí potřebnou a vlastně nezbytnou onu druhou normativní charakteristiku filosofování, totiž systematickosti: teprve v širších až nejširších kontextech se kritičnost může náležitě, tj. generálně uplatnit. Kritičnost bez systematickosti (a bez náležitého zřetele a ohledu k „logickým“ souvislostem – ale tím nemáme na mysli tradiční logičnost školského, tj. formálního typu) není nikdy dost kritická; a protože v sobě uzavřený a sebelépe a sebedůmyslněji logicky sevřený „systém“ nemůže být nikdy dost věrohodný, pokud vylučuje kritiku mimosystémových předpokladů, je třeba právě také z důvodů náležité kritičnosti zdůraznit onu „radikálnost“ reflexe, tj. kritický přístup až k samým „kořenům“, „zdrojům“, „počátkům“ (v jiném ovšem než třeba karteziánském smyslu) filosofování, které ovšem nelze stavět na začátek filosofické práce, ale spíše až na nějaký ten „konec“ či přesněji je chápat jako jeden z významných jejích cílů, neboť nejsou nikdy „po ruce“ ani přímo „před námi“, ale je nutno se k nim dostat až do té hloubky, kam dosahují a odkud působí. Takže ona systematickosti, stejně jako principiálnost (či radikálnost) je důsledkem, nebo ještě lépe řečeno jen jednou ze stránek a snad i předpokladem oné „kritičnosti“, bez které se žádná pořádná filosofie neobejde.

(Písek, 060829-1.)